

Trgovski Tovariš

Leto XXVIII /// 1931 /// Številka 3

R. BOLE

UVOZ TUJEGA KAPITALA

Vplivi uvoženega tujega kapitala zajemajo vse grane narodnega in osebne gospodarstva in tvorijo zaenkrat še problem. Posledice (vplivi) tega uvoza bi se dale točno določiti edinole v državi, že pri ustanovitvi opremljeni z brezhibno delujočo statistično službo, ki bi gotovega dne likvidirala in napravila bilanco, kar je praktično nemogoče. Pri mladi državi, kakršna je naša, so točne definicije nemogoče; pač pa se lahko učimo od držav ali narodov, ki trgujejo s kapitalom, a to že toliko časa, da se jim je izposojeni kapital že večkrat amortiziral. Te države so Amerika, Anglija, Francija.

Po svetovni vojni se je center svetovnega kapitala precej hitro prenesel iz Anglije v Zedinjene države severne Amerike. Od tedaj se vrši med Londonom in Newyorkom tih, a zato nič manj neizprosni boj. Prenos denarnega centra pomeni prenos svetovne denarne nadvlade, z drugimi besedami: kontrolo razmestitve kapitala. Naravno, da ta boj nima skoro nič opraviti z domačim trgovim ene ali druge države, temveč se omejuje na takozvane »interesne sfere« gospodarstva.

Med kapitalom in politiko obstoja tesna vez. V kapital izvažajočih državah opazamo prominentne politične osebnosti, ki so prišle v politično službo iz poslovnih krogov in se po zaključeni politični karijeri zopet vračajo med poslovne kroge, da praktično izkoristijo svoje politične izkušnje. Navajam gornje, da predočim, koliko pomembnejši je tuj kapital za državo, ki ga uvozi, ko je že za izvoznika včasih življenskega pomena (Anglija).

Nadvlada kapitala (države) obstoja v njegovem izvozu (investicijah). Uvoz in izvoz kapitala stavljamo pod označbo »nevidna bilanca«, to pa zato, ker niso niti trgovinski, niti plačilni bilanci dani na razpolago taki podatki, da bi lahko točno kontrolirala njegovo gibanje. V sledečem naj navedem pomen, ki ga ima kapital za države-izvoznice.

Danes je inozemski delež kapitala Anglije večji, kakor na primer oni Amerike, čeprav delež Anglije stalno pada, kar naravno vzbuja v Londonu velike skrbi in vznemirjenje. Nasprotno pa raste izvoz kapitala iz Amerike. Amerika je investirala od leta 1919 do 1929 (za leto 1930 mi podatki niso znani) v tuje papirje preko 11 milijard dolarjev ter znašajo sedaj njene investicije v inozemstvu po odbitku odplačil še vedno ogromno svoto devet milijard dolarjev. Pred svetovno vojno se je omejeval ameriški kapital na latinsko Ameriko, pa nas naravno stvar praktično ni dosti zanimala. Po vojni pa si je ameriški kapital utrl pot tudi v Evropo, ki je itak napram Ameriki obupen dolžnik, predvsem v Nemčijo, kjer se je usidral v skoro vse panoge industrije pod videzom raznih posojil. To velja predvsem za nemško električno in barvno industrijo.

Na gornjih enajst, odnosno devet milijardah so udeležene domala vse države sveta in seveda tudi Evrope. Vse ameriške emisije v Evropi l. 1929. znašajo približno 154 milijonov dolarjev. V odstotkih tvori evropski dolg Ameriki po investicijah za l. 1929. 23%. Po mnenju strokovnjakov pa se Evropa faktično sama financira. Bivši italijanski ministrski predsednik Francesco Nitti trdi, da se Evropa sama financira, in sicer preko Amerike. Evropa ima dovolj denarja, nima pa zaupanja vase. Zato nalaga svoj denar po nizki obrestni meri v ameriške papirje, Amerika pa po višji obrestni meri posoja isti denar Evropi. Razlika v obrestih gre na rovaš rizika. Toda tudi ta ni tako hud, ker so v novejšem času države, izvoznice kapitala ustvarile institucijo »finančnih svetovalcev«, ki imajo v deželi, kamor je bil kapital izvožen, odločilno besedo, ali, kakor pravimo, »veto«.

Znano je, da prav te dni odvarja angleški prestolonaslednik v južni Ameriki — ne morda kako lovsko — ampak eminentno gospodarsko razstavo Anglije. Gospodarske razstave značijo trgovsko propagando. Kaj v predmetnem primeru ta pomeni, nam kažejo naslednje številke: leta 1912 je bila udeležena Amerika (USA) v južni Ameriki s 177 milijoni dolarjev, leta 1928 že s 2215 milijoni dolarjev. Pri tem pa moramo vpoštevati, da je bila Južna Amerika svojčas domena angleške trgovine in industrije.

Potovanja res odličnih oseb javnega življenja imajo vedno kak globlji pomen, zato tudi ne moremo preiti brez besede potovanja g. Kleina, podsekretarja Združenih severno-ameriških držav, ki igra v svoji domovini poleg diplomatične tudi odlično gospodarsko ulogo. Gospod Klein je posetil Jugoslavijo in ves Balkan, pa je kazno, da njegovo potovanje ne znači oddiha, nego da se ameriški kapital hoče orientirati na Balkanu. Za nas je silno važno, ali izvira interes ameriškega kapitala za nas iz sile, to je iz pomanjkanja tujih tržišč, ali pa iz konkurenčnih nagibov, to je iz čistega imperijalizma, kajti ako nam je to znano, nam je dana tudi možnost kar najboljše izkoristitve. Predvsem nas mora zanimati, pod kakšnimi pogoji je ta kapital pripravljen priti k nam in kakšne ugodnosti nudi državam-upnicam, kajti mi smo zaenkrat izraziti uvozniki tujega kapitala.

Pri nas se mnogo govori o velikih posojilih, ki naj bi jih najela država v razne, predvsem investicijske namene. Mislim, da je najetje posojila v denarju še najmanjše zlo, kajti narodno gospodarsko je vsako tuje posojilo zlo; vendar je taka posojila težje doseči, ali pa so zelo neugodna. Pri nas, ki živimo sedaj že v urejenih razmerah, o kaki nemožnosti posojila ne more biti govora, značilno pa je pri nas nekaj drugega: prizadevanje naše vlade kaže, da gre za tem, pritegniti k investicijam domači kapital, kar je eminentnega pomena.

Kakor rečeno, smo izraziti uvozniki tujega kapitala, pa ga seveda iz našega gospodarstva ne moremo kar izločiti, niti bi to ne bilo iz političnih razlogov priporočljivo. Mi smo revni na kapitalu in bi najbrž nikdar ne mogli ustanoviti sličnega podjetja, kakršno je angleško Trepča d. d. Rentabilnost tujih podjetij v naši državi pa je tolikšna, da smemo upravičeno pričakovati za bližnjo bodočnost — osobito ko se bo dinar uradno stabiliziral — povečan interes tujega kapitala za nas.

Razlogi zanimanja tujega kapitala za našo deželo so: veliko naravno bogastvo naše zemlje, urejene razmere, v katere smo končno po tako dolgem času prišli, nizki življenjski standard našega človeka in s tem v zvezi nizke plače našega delavstva, ugodnosti, ki jih država nudi tujemu kapitalu itd.

Koristi pa, ki jih tuj kapital donša deželi, so sporne. Velike inozemske investicije imajo često za posledico politično odvisnost; države, v katere se uvaža tuj kapital, postanejo rade torišče inozemske konkurence in političnih zapletitjav. Boj tujih kapitalov, prenesen v domačo zemljo, ustvarja takozvano javno mnenje sveta, ki ne vidi za kulise. Na škodo domačega si tuj kapital pribori eno ugodnost za drugo in kadar je usidran, vedno lahko grozi z umaknitvijo preko meje (domov). Vsaka država pa ima interes, da se to ne zgodi, kajti poleg morebitnih diplomatskih so posledice gotovo tudi gospodarske: naraščanje brezposelnosti, pojevanje trgovine, industrije in obrti in s tem v zvezi slabitev državnih dohodkov, ki so nastali z investiranjem kapitala.

Naravno najmanjši je vpliv tujega kapitala tam, kjer gre za zgolj denarna posojila. S solidno garancijo je opravljeno, kontrola je več ali manj le posredna. Drugače je z investicijami tujega kapitala v industrijske panoge, kajti industrija je po današnjem naziranju in izkušnji hrbtenica države. Tudi v obsegu industrijskih investicij pa so lahko vplivi kapitala jako različni, kar naj predočita sledeči dve vrsti investicij: v rudnike na eni in v elektrarne na drugi strani. Razlika je ogromna.

Znano je, da zapusti tuji kapital svojo domovino edinole tedaj, če se v tujini more bolje okoristiti ko doma; enako znano pa je tudi, da svoje okoristitve ne pušča tam, kjer je nastala, nego se vrača ž njo vred »domov«. Ta okoristitev pa ni nič drugega kot dobiček, ki ga tuji kapital izvozi. V rudnik investirani kapital je pri tem silno brezobziren do dežele svojega udejstvovanja; okoristiti se izkuša neposredno ter mu za koristi dežele ni nič mar, odnosno je celo v njegovem interesu, da se dežela preveč gospodarsko in kulturno ne dvigne. Pri kapitalu, investiranim v elektrarne, pa je predpogoj rentabilnosti podjetja in donos kapitala vezan na gospodarski procvit dežele. Odtod ogromna razlika.

V rudnik investirani tuj kapital ostane v deželi le, kolikor časa se mu izplača udejstvovati se v rudniku, nato se takoj umakne, zapustivši v deželi one posledice, ki sem jih omenil. Ne glede na to pa nam tudi ves čas svojega udejstvovanja ne nudi drugega kot ekvivalent vrednosti rude, ki jo izvaža, in sicer v obliki denarja. Ta ekvivalent: v pretežni večini mezde delavcem, se v naših razmerah porabi do poslednje pare ter je prirastek na narodnem premoženju malenkosten. V bližini takih industrijskih centrov sicer uspeva bolje trgovina in obrt, s precejšnjim uspehom pa je ta napredek paraliziran s konkurenco, ki se pri tem pojavi v omenjenih dveh granah. Pa tudi ako izločimo konkurenčne prilike, je razmah v trgovini in obrti razmah le maloštevilnih oseb, pa kvečjemu v ustanovitvi kake male industrije. Na ugovor, da nudi kapital izvestnemu številu ljudi z zaposlitvijo eksistenco, je mogoče odgovoriti, da je to izvestno število ljudi že prej tamkaj živelo. O kakem boljšem življenjskem standardu zaposlencev pri nas itak ne more biti govora, ali pa le v neznatni meri. V emigracijo pa gre itak le presežek ljudstva, ki često iz tujine domov več prihrankov pošlje, kot bi doma zaslužil. Zaddostuje, ako omenim le pomen, ki ga ima pri tem uvoz denarja s strani italijanskih izseljencev za italijansko narodno gospodarstvo. Ono, kar bi znašalo v zvezi z investicijo tujega kapitala v rudnik resnični in neposredni prirastek našega narodnega imetja, to je dobiček, ki si ga je ustvaril ta kapital in gre v inozemstvo. Kot omenjeno, znači ta dobiček obrestovanje kapitala in je povsem naravno, da sili v matično deželo. Z

drugim opisom: naše bogastvo, v tem primeru ruda, gre preko meje p o d ceno, torej z izgubo. To izgubo prevzemamo nase zato, da se oddolžimo tujemu kapitalu za omiljenje brezposelnosti itd.

Gornje zaključke moremo aplicirati na nova podjetja. Čim gre za investicije v že obstoječa podjetja, pa vzbujajo našo pozornost predvsem ona vrsta investicij, ki se nanaša na racionalizacijo obrata. Pomen takih investicij leži v tem, da se omogoči kapitalu večja rentabilnost, oziroma konkurenčna zmožnost. Te investicije praviloma niso nikdar »socialne«. V tem primeru namreč kapital, kakor kažejo izkušnje, neposredno širi brezposelnost. Primer Fordovih tvornic nas pri tem ne sme zavesti v napačne premise, ker je to redkec osamljen slučaj, ki je pri tem spričo različnosti v mentaliteti v Evropi in Ameriki pri nas nedosegljiv. Torej: čim več racionalizacije, tem večji izvoz našega bogastva po enako nizkih ali še nižjih cenah.

Iz socialnih, pa tudi zgolj praktičnih razlogov, nalagajo države v poslednjem času tujim družbam zgraditev stanovanjskih hiš za delavstvo, šol itd., s čimer je del investicij vezan na to, da ostane v deželi tudi po ukinjenem udejstvovanju kapitala, in sicer običajno brez vsake kompenzacije. V kolikor tovrstne investicije za nas mnogo pomenijo, pa so za podjetja prav malenkostna žrtev.

Kar sem navedel za primer rudnika, velja seveda enako za gumijeve nasade v Afriki, petrolejske vrelce v Aziji in Ameriki itd. Kapital je pač po naravi internacionalen in se udejstvuje povsod po enakih načelih.

Rekel sem, da je razlika med investicijo v rudnik in ono v elektrarno ogromna. Ta razlika je kaj preprosta in temelji v tem, da je v elektrarno investirani kapital neposredno odvisen od svoje okolice, torej dežele, v kateri se udejstvuje. Kapital je v tem primeru prvi pomočnik kulture, kajti njegov uspeh je v odlični meri vezan na gospodarski razmah dežele, pri čemer sam po vseh svojih močeh pomaga. Električna je višji kulturni činitelj, brez katerega pa v sili vsak lahko prestane, s čimer je podan efektan pritisk javnosti. Ta vrsta investicij nudi tudi več konkurenčne možnosti, kot rudniška investicija. Tu nihče ne vprašuje, kdo se je neposredno okoristil, ker so te koristi izdatno eliminirane s posrednimi, katerih je deležna dežela sama: razmah industrije, gradbene delavnosti, pritok tujcev, večja varnost, pa tudi pocenitev življenja. Kulminacijska točka takih investicij je pri tem daleč v bodočnosti.

Med te vrste investicij spada tudi gradnja gospodarsko važnih železnic, cest in slično. —

Vplivi, ki sem jih izkušal podati v kolikor mogoče zgoščeni obliki, veljajo naravno tudi za domači in ne le tuji kapital. Navedel sem jih v zvezi z uvozom tujega kapitala le zato, da ne bi sodili udejstvovanja tujega kapitala po njegovi številčni višini, ampak po naravi udejstvovanja. Zatorej, mislim, moramo biti pri pripuščanju tujega kapitala v naše gospodarstvo silno previdni.

Ostane še primer držav, ki so se kljub tujemu kapitalu gospodarsko osamosvojile. Navaja se primer Kanade, Avstralije, Južne Amerike. Ne vem, koliko je na teh »osamosvojitvah« resnice. Ako se je delež Anglije v Kanadi zmanjšal od 645 milijonov dolarjev leta 1913 na 50 milijonov leta 1927, pa se je gotovo občutno zvišal delež severnoameriških držav. V latinski Ameriki izvira 50% vse trgovine iz USA (52% uvoza strojev, 44% uvoza avtomobilov, 66% uvoza železa). Osamosvojitve zahteva dolgo

dobo odreke in samozatajevanja, protežirana pa je često po tujem kapitalu samem, ki v konkurenčnem boju s samim seboj lajša breme obveznih dežel in jim kaže pot k osamosvojitvi.

V kakšno odvisnost lahko vodi tuj kapital državo, razvidim iz števil, ki jih posnemam iz Glasnika zavoda za pospeševanje zunanje trgovine: v sosednji Bolgariji se uveljavlja tuji kapital v industriji z 2750 milijoni lejev, njegov delež pa znaša: pri pridobivanju morske soli 90%, pri stadkorni industriji 92%, pri steklarski industriji celo 100%. Koliko uničenega bogastva!

DR. JOSIP UJČIČ

SOCIALNE IN GOSPODARSKE RAZMERE V RIMSKI DRŽAVI OB ČASU APOSTOLA PAVLA

Predavanje na Merkurjevem družabnem večeru dne 22. januarja 1931

Na gimnaziji so nam pravili popolnoma pravilno, da je zgodovina učiteljica življenja. In v resnici, vsako razdobje v zgodovini nas nauči nekaj lepega in koristnega. Zato Vas povedem za 1900 let nazaj v dobo rimskih cesarjev in prvih blagovestnikov krščanske vere, posebej pa apostola Pavla. Že s tem sem neposredno povedal, da bo prvi del mojega predavanja zgodovinskega značaja, drugi pa tudi teološkega.

Zadnja desetletja pred krščansko ero so vladali v Rimu mogočni konvulzivni politični boji. Šlo je za to, ali ostane rimska država pri svoji stari obliki vladavine, pri republiki, pri kateri je postala velika, ali pa se izpremeni republikanska vladavina v monarhijo. Boji so bili dolgotrajni. Prvi, ki je dosegel čast samovladarja, je bil veliki Cezar, toda njemu ni bilo usojeno, da bi dalje časa nosil venec vladarja. L. 44 so ga njegovi politični nasprotniki prebodli in usmrtili. S tem pa niso prebodli in usmrtili ideje monarhije.

Malo časa potem je Augustus v resnici zavladal in republike je bilo konec. Začel je principat. Augustus je bil prvi cesar, ali, bolje rečeno, princeps. Bil je moderen človek. On ni uvedel takoj monarhije v najstrožjem pomenu besede, marveč je uvedel diarhijo: princeps in senatus. Sicer pa je bil Augustus tako diplomatsko izobražen, da se mu je posrečilo biti v diarhiji kralj in monarh.

Rimski imperij je v tem času dosegel prav za prav svojo zlato dobo. Če pregledamo rimski imperij v prvi polovici prvega stoletja, moramo reči, da je to najlepši kompleks zemlje, ki jo sploh najde svetovna zgodovina. Nisem rekel, največji, marveč najlepši, ker sta britanski in ruski imperij mnogo večja. Bil je to stari rimski orbis terrarum. Na vzhodu je oblivljal njegove meje Evfrat, od zapada so pljuskali ob njegove meje valovi Atlantika, na severu Rena, Donava, proti jugu jo je varovala velika Sahara in z njo Atlas. Severna Afrika je bila kakor vrt. Rimski imperij je imel tam znamenita mesta. Jeruzalem, sveto mesto, Aleksandrija, mesto učenjakov in antični Leipzig, Kartago, Atene, žarišče kulture, Korint, Massilia in druga mesta so stala kakor zvezde na firmamentu rimskega ozvezdja. Polna luna je bil Rim. Nil in vse reke srednje in zapadne Evrope so tvorile prometne žile v tem velikem organizmu. V sredi teh

zemelj se je zibalo kakor ogromno jezero Sredozemsko morje, na katerem se je vršil promet med Levanto, severno Afriko in južno Evropo.

Za promet so skrbele trdno zgrajene ceste. 1800 let so občudovali te ceste. Ne vemo, če so znali pozneje zidati tako lepe ceste. Tudi ljubljanska Emona je bila križišče takih cest. Še danes nas spominja Rimska cesta na ono dobo, ko so Rimljani zidali v naših krajih trdne ceste. Po jugu naše domovine je tedaj tekla Via Egnathia, znamenita cesta od Bizanta do Drača, kjer so šli potniki do Apulije, nato pa po VII. Apii v Rim.

Navigacija je bila v stari rimski dobi nekoliko bolj skromna. Nočem reči, da niso imeli stari Rimljani zadosti poguma. Toda niso imeli kompasa. Vendar je bilo tudi tedaj lepih ladij, čeprav so se držale bolj obrežja. Ladje so bile precej velike, saj je imela ladja, na kateri se je peljal sv. Pavel v Rim, 267 oseb. To ni bila kakšna prvovrstna luksuzna ladja, saj je na njej sv. Pavel potoval kot jetnik, torej so ga naložili na navadno ladjo. Ljudje so v stari rimski državi prav mnogo potovali. Pavel omenja kar mimogrede, da bo šel še v Španijo. Po morju so potovali malo. Od 10. novembra do 10. marca je brodarstvo počivalo. Bali so se zime, zlasti pa viharjev.

V tem velikem imperiju je vladala pestra raznoličnost, tako narodnostno, kakor versko. V Orientu je imel rimski imperij Semite, to je narod, v katerega spadajo Judje. V južnem Egiptu so bili Kamiti. V severni Afriki Semiti. Kartaginci so bili že Feničani. Sv. Avgustin, ki je tam stanoval, omenja, da so imeli razne besede iz semitskega jezika tudi v latinščini. V Galiji (Franciji), Španiji so stanovali Ibri in Keltoi. Na Grškem in v Mali Aziji Grki, v Dalmaciji Ilirci, hrabri mornarji.

V verskem oziru je bila slika zelo pestra. Imamo strogi monoteizem Judov, ki so verovali v enega Boga, in sicer strogo v enega Boga. Dalje mnogoboštvo Grkov in Rimljanov, misterije v Orientu, čarovnije Kelto, kult živali v Egiptu, kjer so častili žival kot posodo božanstva. Torej res vse-skozi zanimiv mozaik.

Vse te drobce mozaika je zedinjevalo rimsko pravo. Rimsko pravo je ena izmed največjih koncepcij človeškega duha. Drugo sredstvo, ki je združevalo ves imperij, je bil latinski jezik. Tretje pa denarna enotnost. Po vsem tem velikem ozemlju je vladal en denar. Končno so bile vse te zemlje spojene s trdno zgrajenimi cestami, po katerih je prinašala cesarska uradna pošta ukaze. Kjer niso ti zadostovali, je prinašala tudi vojake. Pošta je bila strogo državni monopol. Z njo se niso smeli voziti drugi kakor Rimljani, razen če so dali dobro napitnino.

Kultura je bila v različnih pokrajinah različna. To je umljivo pri tako velikem kompleksu zemelj. Vobče temelji rimska kultura na grški. Ko so Rimljani podjarmili Grčijo, so izpremenili nekdanje slavno grško deželo v enostavno rimsko provinco Achaia. Rim je postal sicer tedaj glava tega velikega imperija, Achaia pa je postala srce kulture.

V času, ko je dosegla latinska književnost vrhunec popolnosti, ko govorimo o zlati dobi latinizacije, so pisali zgodovino Rima in geografijo imperija v grškem jeziku. Umetnost, kiparstvo in stavbarstvo so imeli svoj vzor pri Grkih. Od Grkov so se Rimljani naučili estetike, pa tudi razkošja in mnogo tega, kar je žal združeno z razkošjem.

Od kod ta razširjenost in ugled grškega jezika in kulture? Ona datira od Aleksandra Velikega, ki je nesel v Orient bakljo vojske in tudi iskre grške kulture. Od tedaj datira po vsem Orientu nekaka dominantnost

grške kulture in jezika. Zanimalo Vas bo, da so na koncu stare zaveze pisali že svete knjige tudi za Jude v grškem jeziku. Judje, ki so stanovali v Egiptu, niso znali več svojega jezika, marveč je bilo potreba zanje prevesti sveto pismo iz hebrejščine v grščino. V novi zavezi so vse knjige spisane v grščini. Pismo sv. Pavla Rimljanom in evangelij sv. Marka, ki sta bila naslovljena na Rim, sta bila pisana v grščini.

Zraven pa so obstojali še lokalni jeziki, ki so bili priznani tudi v uradnem življenju. Tako vemo iz napisa, ki je bil na križu našega Gospoda, da je bil ta napis v treh jezikih: v hebrejščini kot lokalnem jeziku, v grščini kot jeziku splošne kulture in v latinščini kot uradnem jeziku. Pa tudi sicer so Rimljani dovolili, da so smele ostati nekatere lokalne institucije, zlasti v Judeji, kjer se je skozi desetletja ohranil synedrium (najvišja cerkvena in pravna oblast Judov).

Socialna struktura družbe je posebno zanimiva. Če gremo od zgoraj navzdol, bomo postavili na prvo mesto senatorje. O senatorjih govorimo pod socialnimi in gospodarskimi vidiki. Bili so agrarni velekapitalisti, latifundisti, ki so imeli obsežna in velikanska premoženja, kar pa ni bilo posebno zdravo. Če so hoteli ohraniti svoje velikansko premoženje, so potrebovali nešteto sužnjev. Mali posestniki (navadni kmetje) niso mogli konkurirati s temi latifundisti. In kaj je napravil kmet ali posestnik? Prodal je svoje zemljišče, senator ga je kupil in postal latifundist. Posestnik se je podal kot *civis Romanus* v Rim in s tem dal podlago za tisto kategorijo ljudi, ki jo imenujemo proletarijat. Ta proletarijat je hotel v Rimu živeti na stroške države. Zahteval je: »Panem et circenses!«

Senatorji so bili socialno nekako visoko plemstvo in se niso po rimskem običaju pečali z denarnimi transakcijami. Te so izvrševali *equites*. To so bili finačniki tedanje dobe, v trgovini pa veletrgovci ali grosisti (*magnarii*). Srednjo trgovino so imeli navadni *mercatores*, rekli bi jim detajlniki. K njim so spadali rokodelci.

Tukaj bi omenil nekaj, kar je značilno za rimsko psiho. Še tako resen pisatelj, kakor je Cicero, v knjigi »*De officiis*«, kjer se skuša postaviti na visoko etično stališče, smatra trgovino v detajlu in rokodelstvo kot manjvreden poklic, za sordidum, »gemeiner Beruf«. To je bilo stališče Starih Rimljanov. Oni so bili veliki politiki, vojaki, nekoliko retoriki in znanstveniki. Tak poklic malega trgovca ni bil visoko spoštovan. S tem ni rečeno, da je stari Rim izhajal brez trgovcev. Še manj je rečeno, da ne bi trgovci imeli svoje organizacije. Nasprotno, imeli so dobro organizacijo, imeli so svoj *collegium*, ki je zasledoval religiozne in stanovske namene. Člani so se imenovali *mercuriales*. Njihov praznik je bil 15. maj. Zbirali so se na Aventinu. Organizirani so bili po strokah. Tako so se tudi trgovine razlikovale po strokah. Tudi v stari dobi imamo že specielne trgovine, ki so prodajale vse možne predmete, ki so se imenovali »*pantapolaee*«.

Predmeti so bili silno različni. Trgovski promet je bil silno živahen. Italija je eksportirala vino in olje. Čitali smo pri klasikih, da je bilo italško vino boljše kakor danes. Prav gotovo so znali z njim bolje ravnati kakor mi. Horac je znal to vino opisovati! Iz Britanije je prihajal kositer. Egipt je izvažal platno, steklo, papir, žito. Iz Indije je prihajala slonova kost, dragulji, zlato. Iz Perzije zavese. Iz Babilona so prihajale zavese in preproge. Iz Galije sukno in kovinasti izdelki. Iz Kine so karavane prinašale svilo. Latinci sicer niso poznali Kitajske pod imenom Kina, marveč Seres.

Serž, ki ga poznamo v trgovini, pride od latinskega *serica*. Iz Afrike sta prihajali ebenovina in cedrovina. Iz Grčije pa umetnine.

Iz vseh krajev pa so prihajali — najbolj žalosten artikel — sužnji. Trgovali so vsi narodi: Sirci, Egipčani, Grki, Kartazani. Največji ugled pa so uživali pristni *cives Romani*. Če je tak *civis Romanus* prišel v provinco, je bilo nekako tako, kakor če pride Anglež v Indijo.

Sicer pa trgovina ni bila povsem svobodna. Ovirali so jo davki. S tem prihajamo do poglavja, ki Vas bo prav tako zanimalo v Rimu, kakor če bi govorili o današnjih davkih. V latinskem jeziku imamo za davek različne izraze. Predvsem izraz *tributa* in *vectigalia*, ki ju najdemo tudi v sv. pismu. *Tributa* bi bili danes po priliki direktni davki, *vectigalia* pa današnji indirektni davki. Ves rimski imperij je tvoril za zunanji svet eno carinsko unijo. V notranjosti imperija so imele posamezne zemlje zopet svoje lastne carinske direkcije, ki so nastopale popolnoma avtonomno.

Nekaj imen teh davkov: *Vectigalium* bi bil davek ob prevozu. *Portorium* ob uvozu. Če je prišlo blago po morju, bi bil *portorium maritimum*, če po suhem, pa *portorium terrestre*. *Vectigal macelli* je bila užitnina na meso in živila. *Centesima rerum venalium* se je plačal v višini 1% od predmetov, ki so bili prodani na dražbi. Od prodaje sužnjev so plačevali *quinta et vicesima* (25%). Trgovci so morali plačevati *aurum negotiatorum* od svojih patentov. *Geruli*, ki jih danes imenujemo nosače, so morali plačevati eno osmino dnevne mezde. Tudi lahkoživke so plačale davek. Obstojal je tudi davek na klozete. Ko so uvajalcu tega davka očitali, da se ne spodobi časti Rimljanov plačevati tak davek, je vzel zlatnik v roko in dejal: »*Non olet!*« (Ne diši!)

Če niso imeli denarja, so si ga Rimljani izposodili, in sicer pri finančnikih, kajpak, pri *equites*. Ti vitezi pa niso bili nič kaj kavalirji in so mnogokrat zahtevali visoke obresti. Navadne obresti so se imenovalle *centesimae usurae* in so znašle 1% na mesec. Če je bila stiska večja, danes bi rekli konjunktura, so prišle tudi do 48% na leto.

Prihajam k žalostnemu poglavju o sužnjih. Te so tvorili vojni ujetniki in zadolženci. Rim je vodil mnoge vojske, tako da je mogel imeti sužnje. Rekrutirali so se sužnji dalje iz zadolžencev, ki niso mogli plačati dolgov. Kdor danes ne plača dolgov, mu vzamejo premoženje. Da bi moral radi tega iti za sužnja, o tem ni govora. Tedaj pa je s svojo osebo plačal svoj dolg. Torej so dolgove plačevali ne samo s svojim premoženjem, ampak tudi s svojo personaliteto. Sužnji so bili res artikel, kakor je artikel serž. Na uvoz sužnjev se je plačala carina.

Na dražbi so sužnje prodajali *sub hasta sub corona*, kar je pomenilo, da so na prodaj. Okrog vratu so imeli *titulus*, listek z vsemi personalnimi podatki. Cene so variirale, ker so bili pač artikel. Galski otrok je stal vrč vina. Če je bilo mnogo sužnjev na trgu, so bili sužnji zelo poceni. Bogatini so imeli nešteto sužnjev.

Gospodar je smel sužnja mučiti, kakor ga je hotel. Po rimskem pojmovanju je spadal suženj k inventarju gospodarstva. Rimsko pojmovanje razlikuje inventar, ki je popolnoma mrtev, ki je živ, pa ne govori, in ki govori, pa ni človek. Gospodinje so bile napram sužnjam krute, zlasti tedaj, če so bile sužnje lepe, in je gospodinja sumila, da bi moglo biti kaj tako ali tako z gospodarjem. Začela je vihati nos in izlila svojo jezo na sužnjo. Kaj je morala prestati taka sužnja, sobarica, pri toaletiranju svo-

je gospodinje, opisujeta Ovid in Juvenal. Sužnja je bila manj kakor živina. Ko so hoteli sužnje udariti, so morali ti nuditi obraz (os praeberes). Za-
ušnica (colaphus) je veljala kot sramota. Sužnji so se raje pustili bičati.
Sploh so morali sužnji pretrpeti vse načine torture.

Med torturami je bilo najhujše križanje. Veljalo je za največjo sra-
moto. Zato boste razumeli podlost Judov, ko so zahtevali od rimskega
namestnika, naj bi Kristusa križal. Rimski državljani ni smel biti križan.
Cicero pravi, da je križanje rimskega državljana tak zločin, da latinski
jezik ne najde izraza, da bi izrazil tak zločin. Sv. Pavel, ki je bil rimski
državljan, ni smel biti križan, zato je bil obglavljen.

Suženstvo je imelo to posledico, da so gospodarji postali neusmiljeni,
sužnji pa lažnjivi, neiskreni in potuhnjeni. S seboj so prinesli od vseh
narodov v rimsko dolino najbolj različne napake, perversnosti. S tem pri-
hajamo k najbolj žalostnemu poglavju, ki govori o religiozno-moralnem
stanju v tej državi.

Vera v stare bogove je bila zamrla. Prevladovala je grška filozofija.
V ospredju so bili epikurejci in stoiki. Epikurejci so bili materijalisti. V
moralnem oziru egoisti, hoteli so samo uživati. Po njih nauku je svet
nastal slučajno. Duša je tvar. Stoa je bila panteistična. Božanstvo je ve-
zano na svet. Stoiki so v moralnem oziru imeli to največjo napako, da so
bili silno ponosni, da se jim ni bilo mogoče približati. Sicer pa je v nji-
hovem nauku marsikaj resnega. Epikurejcev je bilo v Rimu veliko.

(Konec prihodnjt)

DRAGO POTOČNIK

FRANCOSKE KOLONIJE

Da se na tem mestu tako obširno bavimo s ko-
lonijami, je dala neposredni povod kolonialna raz-
stava, ki bo letos v Parizu. Vrše se ogromne
priprave in milijoni frankov so bili izdani že v ta
namen. Gotovo pojde tudi mnogo Slovencev v Pa-
riz, ogledat si to razstavo. Mislimo pa, da je prav,
če tudi naša javnost zve nekaj več o francoskih
kolonijah, saj nam je Francija prijateljska država
in so njene kolonije veliko doprinesle k položaju
Francije kot svetovne velesile. Da so bila o fran-
coskih kolonijah pri nas razširjena tudi mnoga na-
pačna mnenja, pa je pripisovati virom, iz katerih
so izšla.

Znano je, da je Francija poleg Anglije sedaj največja kolonialna
država. Znatna kolonialna posestva ima tudi Holandija, ki so vsa koncen-
trirana v Aziji. nadalje so kolonialne države še Severnoameriška unija,
potem Portugalska, Belgija, Italija, Japonska in Španija. Vendar so naj-
važnejše kolonialne države Anglija, Francija, Holandija in Belgija. Pred
vojno se je začela v kolonijah živahneje udejstvovati tudi Nemčija, ki
pa je z nesrečnim izidom svetovne vojne izgubila vse kolonije.

1. Iz zgodovine

Francoski interesi v kolonijah so zelo stari in datirajo že iz
XVII. stoletja. Z uveljavljenjem Francije v Evropi v drugi polovici
XVII. stoletja in v začetku XVIII. stoletja pa se je začela tudi francoska

ekspanzija v kolonije. Ko pa je zopet Francija pričela izgubljati moč v Evropi, je izgubila na pomenu tudi v kolonialni politiki, čeprav je bila na najboljši poti, da postane prva svetovna velesila, ne izvzemši Anglije, ki se tedaj v mnogih pokrajinah v primeri s francosko konkurenco ni mogla uveljaviti. Omenjamo samo francoske interese v Indiji, temelj velikemu kolonialnemu carstvu pa bi lahko postali Kanada in Louisiana, oziroma vse porečje Mississippija. Saj imamo še danes v Louisiani, še bolj pa v Kanadi veliko število francoskega prebivalstva. V sedemletni kolonialni vojni pa je Francija izgubila Kanado, in ko je izbruhnila francoska revolucija, je bilo francosko kolonialno gospodarstvo omejeno le na otoke v zapadni Indiji in na ozemlje ob Senegalu. Od velikega kolonialnega podviga v Indiji je ostalo Franciji samo pet mest, ki so še danes enklave v veliki britanski Indiji. Nato je Napoleon za nekaj milijonov dolarjev prodal še Louisiano severnoameriškim Združenim državam.

Nov razmah francoske kolonialne politike pa je prišel v XIX. stoletju, ko so vse države hitele, da čimprej zasedejo tudi poslednje koščke svobodne zemlje.

Zanimivo je, da Francozov pri osvojevanju kolonialnih ozemelj niso vodili toliko gospodarski, nego razni drugi nagibi. Začela pa se je kolonialna ekspanzija z osvojitvijo Alžira (stoletnico tega dogodka so praznovali lani prav slovesno). V kasnejših letih so Francozi zasedli nova ozemlja v zapadni Afriki, nato v Oceaniji. Po daljši pavzi so se naselili Francozi v Zadnji Indiji in polagoma razširjali svoje gospodstvo. Proti koncu XIX. stoletja so zasedli Madagaskar in nato iz vseh točk Afrike prodirali v notranjost in zavzemali vedno večja ozemlja. Leta 1881 so zasedli Tunis, kar je še vedno velik razlog za italijansko-francosko neprijateljstvo, ker je bilo evropsko prebivalstvo Tunisa izvečine italijansko. Po svetovni vojni je dobila Francija mandat Društva narodov nad večjim delom bivših nemških kolonij, Kamerunom in Togom, nadalje pa je tudi dobila Sirijo od razkosane Turčije.

To bi bila v kratkem zgodovina francoskega kolonialnega razmaha, ki je bila tudi v marsičem zgodovina francoske armade. Kakor smo že omenili, motivi, ki so vodili Francijo do tako velike kolonialne ekspanzije, niso bili v prvi vrsti gospodarskega, zlasti pa ne demopolitičnega značaja.

V XIX. stoletju je Francija kot največja kontinentalna evropska država predvsem bila edini konkurent Anglije na vseh morjih. Z odpadom španskih in portugalskih kolonij v južni Ameriki sta postali tudi Španija in Portugalska brezpomembni kolonialni sili, dočim sta bili v začetku novega veka gospodarici sveta. Zato vidimo, da imamo na primer v Oceaniji poleg angleških tudi francoske kolonije skoraj istočasno. Nadalje so Francozi na primer kot pendant Adenu zasedli na drugi strani morja Džibuti in Obok. Po nesrečnem izidu nemško-francoske vojne so se Francozi obrnili v kolonije, dočim so v Evropi zasledovali samo protinemško politiko. V tej dobi je Francija najbolj razširila svoje kolonialno gospodstvo in postala v Afriki nevaren konkurent Angliji, ker je stremela, da svoja posestva v ekvatorialni Afriki zveže z Abesinijo in pristanišči Džibuti in Obok (glej zgoraj).

Francozi so prišli iz Kongovega porečja l. 1898 (polkovnik Marchant) v Nilovo ter tako poizkušali uresničiti to zvezo. Vendar je Anglija ener-

gično nastopila in si tako pridržala vzhodni Sudan, da tako uresniči svoj panafriški načrt. Uresničila ga je šele po vojni s pridobitvijo mandata nad bivšo nemško vzhodno Afriko in bo tako železnica Kap—Kairo tekla popolnoma po angleškem ozemlju. Čez leta pa je prišlo med Anglijo in Francijo do sporazuma, ker so Angleži vedno bolj čutili nemški imperializem. Posledica tega sporazuma je bila, da so Francozi dobili nadvlado v Maroku proti nekaterim kompenzacijam Nemčiji.

2. Obseg

Danes obsega francoski kolonialni imperij skoro 13 milijonov kvadratnih kilometrov s 60·8 milijoni prebivalcev (glej »Supplement colonial de l'Economiste europeen«). Središče francoskega kolonialnega gospodarstva pa je v Afriki. V Afriki obsegajo francoske kolonije 11·9 milijonov kilometrov s 38 milijoni prebivalcev. Težišče zopet v Afriki pa je na severu v Alžiru, Tunisu in Maroku. Alžir je ena najstarejših francoskih kolonij in je direktno priključen Franciji. Tunis in Maroko pa sta protektorata. Nadalje je francoska skoro vsa Sahara z izjemo Libijske puščave in dela ob Atlantskem oceanu (španska kolonija Rio del Oro).

Nov važen del imperija pa tvori francoska zapadna Afrika, ki obsega te-le kolonije: Senegal, Mauretanijsko, francosko Gvinejo, Slonokoščeno obalo, Dahomej, francoski Sudan, zgornjo Volto in Niger kolonijo. Zapadna Afrika je deloma gosto naseljena, vendar šteje na 4,800.000 kvadratnih kilometrov samo 13 in pol milijona prebivalcev. Znatna je tudi francoska ekvatorijalna Afrika, ki je razdeljena na štiri kolonije: Gabon, srednji Kongo, Uoangvi-Šari in Čad. K francoskim kolonijam v zapadni Afriki je šteti tudi mandate v Kamerunu in Togu. Na vzhodu Afrike pripada Franciji veliki otok Madagaskar in druga otočja, kakor Komori, Reunion, Kerguelen itd. Nadalje pripada Franciji del somalijske obale, kjer je koncentrirana vsa abesinska trgovina, ker vodi iz nje do abesinskega glavnega mesta francoska železnica.

V Aziji ima Francija ob Sredozemskem morju Sirijo pod svojim mandatom. Nato pa ima v Indiji pet mest, ostanke svojega bivšega velikega kolonialnega ozemlja v Indiji. Največje mesto je tu Pondicherry. Za severno Afriko pride po važnosti med francoskimi kolonijami takoj Indokina, ki obsega te-le dežele: Kočinčino, Tonkin in Laos, ki so vse francoske kolonije, dočim sta Kambodža in Anam protektorata. Na Kitajskem ima Francija malo ozemlje okoli pristanišča Kvangčevvan nasproti otoka Hajnan.

V Oceaniji in v Ameriki so le raztreseni otoki francoska last. Z izjemo Guayane v Srednji Ameriki sta največja francoska otoka Guadeloupe in Martinique. V Oceaniji pa je Nova Kaledonija in cela vrsta drugih manjših otočij, med njimi tudi Tahiti. Zanimivo je, da je v Oceaniji tudi angleško-francoski kondominij, to je otočje Novih Hebridov. (Kondominij je n. pr. tudi angleško-egiptovski Sudan.)

Poleg neprecenljive vrednosti, ki jo predstavljajo za Francijo milijoni prebivalcev v kolonijah v vojaškem oziru, se Francozi zavedajo, da so kolonije tudi gospodarsko vir velikega blagostanja. Kar se tiče stroškov za kolonije, je ugotoviti, da kolonije za Francijo niso »drage«, kajti država daje kolonijam samo 27 milijonov frankov, dočim nasprotno od njih dobiva toliko, da je bilanca za metropolo aktivna za približno 160 milijonov frankov. Kolonije ne prihajajo v poštev za izseljevanje, kajti

Francija sama trpi na pomanjkanju delavstva in znano je, da je v Franciji skoro poldrug milijon inozemskih delavcev. Presežek francoskega prebivalstva tudi ni tako znaten, da bi vsako leto odhajali tisoči izseljencev v tujino. Poudariti pa moramo, da je n. pr. severna Afrika zelo ugodna za evropsko naseljevanje in v Alžiru živi že nad 600.000 Francozov.

Najvažnejše so v današnji dobi gotovo gospodarske vezi. Vsaka država stremi za tem, da si ustvari avtarkično (samozadovoljivo) gospodarstvo. Temu stremljenju bi lahko rekli tudi »gospodarski nacionalizem«. Tu pa ravno predstavljajo kolonije neprecenljivo vrednost kot vir manjkajočih surovin na eni strani, na drugi pa kot najboljši kupec industrijskih izdelkov.

Francozi sami pravijo, da so doslej polagali premalo važnosti na gospodarski razvoj kolonij. To je deloma pretirano, zlasti primerjava z angleškimi kolonijami. Anglija je investirala v kolonijalnih posojilih skoro 300 milijard frankov, Francija pa komaj 14 milijarde. Kolonialna zunanja trgovina Anglije znaša 250 milijard, francoska samo 15 milijard frankov. Toda vpoštevati je treba, da ima Anglija Indijo, nadalje, da ima tri kolonije s pretežno evropskim prebivalstvom in visoko razvitim gospodarstvom (Kanado, južno Afriko in Avstralijo); nadalje pa je sploh angleški kolonialni imperij večji in veliko gosteje naseljen kakor francoski.

Na eni strani gre politika Francije za tem, da čim več svojih potreb krije s kolonialnim uvozom, da postane tako neodvisna od inozemstva. Francoska industrija bi morala obstati, če bi dobivala sirovine samo iz nekaterih držav v slučaju vojne. Zato so razumljiva stremljenja, da se pomaga predvsem onim kulturam, ki bi dale dovolj surovin za Francijo, n. pr. bombaž in volna. Na drugi strani so Francozi uvideli, da je treba storiti veliko več kakor doslej za splošni gospodarski in socialni dvig kolonialnih dežel. Zato so se že emitirala in se bodo emitirala še večja posojila za kolonialne svrhe. Predvsem za zgradbo pristanišč, železnic, namakovalnih naprav, za sanitarne namene itd. Po podatkih uradnega lista naj bi znašala ta posojila 4 in pol milijarde frankov. Prva tranša, ki pride v poštev že v kratkem, bi znašala 912 milijonov frankov.

(Konec prihodnilič)

PETER ŠILEC

PRIJATELJSTVO IN TRGOVSTVO

Največji grški modrijan, ustanovitelj filozofije in učitelj Platonov, ki je napisal in do kraja izvedel nauke svojega učitelja-kritika (Sokrat) je dejal skromno: »Vem, da ničesar ne vem.« Kajti nikoli še ni noben človek vedel in znal vsega, kar nudijo vede, umetnosti in večno se izpreminjajoče življenje. Prekratka je doba človeškega življenja, preslaba je človeška duša, da bi sprejela vase in ohranila vse, kar je ustvarila kultura.

Zato ostane resnica, da le vsi ljudje vse vedo in da so navezani drug na drugega. Nikdar se ne doučiš, in čim bolj se izobražuješ, čim širše ti postaja duševno obzorje, tem prostranejšo puščavo opažaš v svojem razumu, duši in srcu. Le enostransko omikan človek je domišljav in naduto domneva, da »vse« ve in »vse« zna, da so drugi za in pod njim, da je sam orel, ki plava visoko pod oblaki, dočim drugi kakor vrabci brodirajo le po

blatu in smeteh. Osamljen je tak človek, čudak, ki ga nihče rad ne trpi v svoji družbi, ki ni srečen, ker je kvečjemu izrabljan kot v svoji stroki sposoben človek, njegovi uspehi pa navadno niso trajni in hitro skopne.

Herbert N. Casson pravi v svoji globoki knjigi »Srečen po sam sebi«:

»So na svetu ljudje, ki so kakor ježi. Vedno molijo bodice naproti. Cesto so prav pametni, celo sijajni ti ljudje. Ali njih sposobnosti niso za nič dobre. Kakor seme so, ki je padlo na skalo. Redkokdaj imajo občutek sreče. So ljudje, ki so po svoji naravi puščavniki. Navadno jih to prižene v kako fizično ali duševno bolezen.

Potem so spet drugi, in takih je dokaj mnogo, ki se v občevanju, v življenjski igri dajanja in sprejemanja, ne vedejo korektno. Zmerom hočejo le jemati, a ničesar dajati. Sčasom jih ljudje izpregledajo in jih odstranijo. Izogibajo se jih kakor skopuhov in oderuhov.

Dejstvo je, da ni nihče tako močan ali tako bogat, da bi se mogel odreči človeške družbe. Javno mnenje ga uniči.«

Niti Henry Ford ne more obstojati brez prijateljev in prijazne družbe. Nakopičil si je ogromno imetje hitreje kakor kdorkoli na svetu in je temu svetu tudi vračal dobrine enake vrednosti. Toda pozabil je pridobiti si prijateljev, napovedal je vojno detajlistom svojega mesta in trgovinam avtov ter se politično zasovražil. Casson, ki uživa v Ameriki velik ugled kot strokovnjak za komercialno in industrijsko organizacijo, je zapisal o Fordu: »Posledica je bila, da je njegov ogromni uspeh začel izginjati. Nihče ne ve, ali se bo mogel opomoči od prestanih udarcev.«

»Moje prepričanje je« — piše Casson — »da je v trgovskem in družabnem življenju najvažnejše, da je človek priljubljen. Kdor je priljubljen, se udeležuje tudi sreče drugih. Skoraj v vsakem mestu najdeš malo skupino ljudi, ki imajo uspehe in so drug drugemu pomagali v napredovanju. Ljudje jih smatrajo za srečne, kar so v resnici. Spoznali so pač vrednost sodelovanja.«

In Casson pravi: »Prijatelj je več vreden kakor bančni kredit, ker vas ne velja nikakih obresti. Prijatelj vam lahko pove tujo sodbo o vašem podjetju in vam odkritosrečno svetuje: tega si za noben denar ne morete kupiti in ima za vas neprecenljivo vrednost. Prijatelj vas lahko obvaruje zmot in vas opozarja na vse možne ugodne prilike.«

Zakaj ena sama glava ne zadošča. Vsakdo je potreben pomoči, sveta, svarila, opozoritve drugega. Vsak človek mora imeti nekakega tihega družabnika, tovariša. Saj je človek socialno bitje. Nobena misel ni zrela in povsem dobra, dokler ni bila presejana skozi sito več možganov. Uspeh je delo družbe.

In sreča? Končno človek živi, se ubija, skrbi, tvega le zato, da bi bil srečen. Bolje je, da si srečen, nego da si genialen. Genialen človek je najčesče egocentričen, samoljuben, sebičen, mrzel, oduren in nesrečen. Zato živi toliko genijev v podstrešnih kajbicah v bedi in osamljenosti, le svojim velikim mislim, svojim divnim čustvom, ki pa jih ne dele z drugimi, s prijatelji. Uspeh je navadno ta, da ne dosežejo ničesar, ali pa so srečni drugi, ki so jih okradli...

Casson tudi piše: »Le pogledjte čudoviti razvoj klubov Rotary! Tu se je ustanovila mala rotarska združba narodov z novo idejo. Nihče ne ve, kaj pravzaprav pomeni beseda Rotary; vsakdo ima pri tem svoje misli. Ali osnovna misel kluba Rotary je, da naj si bodo trgovci, ki si niso medsebojno konkurentje, prijatelji.«

Rotarstvo, ki se je začelo v Chicagu l. 1905, v Londonu l. 1912, a po vsi Evropi šele po vojni, ima namen doseči kompromis med egoizmom in altruizmom, med željami in stremljenji posameznika ter med žrtvami in delom za splošni blagor. Načelo rotarstva je torej že davno izrazil naš pesnik Josip Stritar:

»Skrbi zase, ljubi brata,
dvigni ga, odpri mu vrata
in sodnik naj bo srce!«

Ker je praviloma v vsakem rotarskem klubu le po en član raznih poklicev, nudi rotarstvo priliko, da se člani seznani s težnjami različnih poklicev in si dobe prijateljskih svetovalcev iz raznih skupin občelovske kulture. Poznanje težkoč in stremljenj vseh poklicev in človeških skupin pa vodi k harmoniji, izglajanju nasprotstev v interesih. Ker imajo člani rotarskih klubov svoboden vstop k sejam vseh enakih klubov po svetu, je nedvomno, da lahko mnogo pripomorejo k mednarodnemu sporazumevanju ter k utrjevanju svetovnega miru. Resnična kulturnost, srčna poglobljenost, iskreni socialni čut, ki se kaže v dejanjih, nacionalna strpnost, mednarodna tolerantnost ter osebna, torej čisto intimna privatna neoporečnost so lastnosti, ki jih zahteva ali vsaj vzgaja rotarstvo pri svojih članih.

Ker združuje rotarstvo odlične zastopnike raznovrstnih gospodarskih poklicev, je seveda med člani tudi mnogo trgovcev, ki se zavedajo resničnosti starega španskega načela, da je kupčevalstvo zgrajeno na prijateljstvu. Še danes ni možno skleniti s špansko trdko nobene kupčije, dokler ji ni trgovec osebno dobro znan. Navadno je treba dva dni, preden Špancu kaj prodaš. Prvi dan se uporabi za osebno občevanje in seznanjanje; šele drugi dan je eventualno namenjen prodaji ali nakupu. Ta običaj je dober: marsikak naš trgovec se je že često uveril, da je bil pri sklepanju kupčije s tujcem prenael in se je potem bridko kesal.

Prijateljstvo je najmočnejši pogon v trgovstvu. Trdkka, ki se najbolj trudi, da si pridobi trajno zaupanje odjemalcev in pošteno varuje koristi svojih nakupovalcev, ki jim torej ne obeša robe v lahkomišelni težnji po lastnem dobičku, a na njih škodo, bo imela vedno najboljše trgovinske uspehe.

Edina prava pot, da odbijaš konkurencu, je izpreminjati svoje odjemalce v prijatelje. To velja ne le za trgovce, obrtnike in industrijalce, nego tudi za zavarovalnice, posojilnice in banke. Prijaznost in uslužnost sta najboljša prodajalca in naročnika. Odkoder odhajaš zadovoljen in v zavesti, da si bil postrežen pošteno kot prijatelj, tja se rad tudi vračaš.

Pridobivati si prijatelje se pravi, da si na pravi poti k sreči in uspehom. Najboljši znak za presojo človeškega značaja je število in kakovost njegovih prijateljev. Povej mi, s kom občeuješ, in jaz ti povem, kdo in kakšen si!

Prijateljstvo pa ne temelji na lepih besedah in skupnih zabavah, nego na duševnem sorodstvu, enakih stremljenjih in medsebojni moralni, a, če je sila, tudi na materialni podpori!

Nagon, da pomagaš, je prirojen vsem zares plemenitim ljudem. Človek, ki se nasproti prijatelju zakrke, ko bi lahko pomagal, ki mrzlo zapre žep in blagajno, ko bi lahko prijatelja rešil skrbi, ni vreden tega imena. Prijateljstvo se izkazuje v sili.

»Najbolj bedast med norci je skopuh,« pravi Američan Casson. Skopuh se izključuje sam iz človeštva, da je revnejši ko siromak in brezvplivnejši ko revež, ki pomaga vsaj z besedo in svetom. Zakaj ne le denar, nego tudi dobrota je moč, ki jo skopuh prostovoljno izgubi, ker se je odreka.

Najmogočnejša banka je Angleška banka, ker izkorišča svojo moč le na blagor drugih bank in ima korist od vseh podpiranih bank. Med vojno bi si bila lahko nagrabila milijardne dobičke, česar pa ni storila, nego je ostala najbolj poštena in zato najbolj ugledna banka na svetu.

Vsak dostojen človek deli svoje skrbi in radost s prijatelji in sorodniki, z ljudmi, s katerimi je zvezan po krvi, prijateljstvu ali delu. Kdor tega ne dela, je sam kriv, ako ostane v lastni nesreči in bolezni osamljen in brez pomoči. Vsak delodajalec je dolžan svoji časti, vesti in lastni koristi, da je — kadar treba — na pomoč onim, ki zanj delajo. Smatrati mora delojemalce pač za ljudi, a ne za mašine.

Casson pravi: »Dve vrsti delodajalcev sta: ena izkorišča ljudi do zadnje sile in jih nato meče na ulico, druga pa jim pomaga, da se razvijajo in jih obdržuje stalno. S stališča delodajalca je druga vrsta boljša. Zato se tudi vedno bolj razširja sistem delitve dobička po velikih podjetjih, sistem, ki dela iz nameščencev — solastnike. Ta način gospodarstva zabranjuje zapravljanje materijala in časa in zvišuje čisti dobiček, ker so potrebni manjši troški za nadziranje in vodstvo. Ljudje se zavedajo, da delajo pač tudi zase, ne le za podjetnika.

Čim več sreče razdeljujemo, tem več je imamo. Čim zadovoljnejši so ljudje v podjetju, tem boljše uspehe dosega ž njim njegov lastnik. Srečo je treba deliti, ker sicer prej ali slej usahne. Žal, da to vedo bolj reveži, nego bogataši!

Na frontah svetovne vojne pa se je izkazalo, da so vojaki v skupni bedi in smrtni nevarnosti najbolj socialno čuteči, najbolj složni in medsebojno radodarni. Tam so spoznali prav najgrši egoisti, koliko plemenitosti je v najbolj preprostih in revnih tovariših — in bilo jih jih je sram samih sebe... V trenutkih groze in smrtnega strahu je marsikak sebičnež in egocentričen domišljavec šele uvidel, da dotlej ni vedel, kolike vrednosti in moralne krasote je nesebično prijateljstvo in kameradstvo.

A trgovsko življenje je pravzaprav večna fronta pod topovskim ognjem. Brez prijateljev in tovarišev, ki te opozarjajo, vzpodbujajo, svetujejo, podpirajo, si bržčas prej ali slej izgubljen. Seveda brez zanesljivih in poštenih, nesebičnih, nepodkupljivih, po značaju kakor skala neomajnih prijateljev! Zakaj z nepoštenimi, nereelnimi prijatelji se kajpak naglo ugonobiš.

Mnogo je navidez velesposobnih in omikanih mož, ki se vedejo ko popolni gentlemen, a so v trgovskem delovanju brezvestni volkovi in v intimnem življenju obitelji propalce. Ti so kot prijatelji zate opasni kakor kužna bolezen.

Po velikih trgovskih mestih nalagajo »črne liste« takih volkov in propalic, da jih poznajo dostojni trgovci in industrijci in nimajo ž njimi nikakih zvez. V Londonu n. pr. je takih ožigosancev nad 60.000 — torej več, kakor šteje Ljubljana s predkraji prebivalcev — : med njimi so grandseigneurji, plemeniti gospodje, visokorodne dame, takozvani gentlemen, v istini pa lahkomišelneži, ki žive od dolgov in sleparstev ter jim ne zaupa noben poštenjak.

Imajo pa tudi »belo listo« in vsak trgovec en iztisk. Seveda skrivaj. Na beli listi so ljudje, ki vedno plačujejo svoje račune in žive korektno, uživajo ugled solidnosti in osebne brezmadežnosti. O teh pravijo, da imajo — »Goodwill«, t. j. najboljši sloves, tako da uživajo popolno zaupanje.

Pridobiti si »Goodwill« je ideal vsakega Angleža in Američana. Zato ne žrtvuje nihče, kdor je moder, bodočnosti za uspeh današnjosti, vsak pazi, da drži trdno svoj »Goodwill«. Ker vsakdo ve, da se na tem svetu »edino izplača«, da je človek pošten, da pa se vsak greh kaznuje ali maščuje, če danes ne, pa jutri.

Celo neki angleški kaznenec je izdal knjigo z naslovom »Ne izplača se«, v kateri je dokazoval, da zločini ne donajajo obresti in da je njih edini uspeh slaba vest, sramota in osveta oškodovancev. Nič ni bolj zanimivega, pravi, kakor dostojno življenje med prijatelji in nič bolj utrudljivega in nesmiselnega kakor življenje, polno zločinov in nepoštenja. Vprašajte ljudi po ječah in kaznilnicah, vsi vam povedo, da je najboljši svet: »Ostanite poštени!«

Zakaj končni cilj vsakega na pameti in vesti zgrajenega življenja in delovanja je biti zadovoljen sam s seboj in s tem srečen.

Skrbi in stori vse, da imaš sredi enakovrednih prijateljev in tovarišev svoj »Goodwill« in da se zabeležen na beli listi; potem boš resnično srečen, a s teboj vsi tvoji, ki te ljubijo in ti zaupajo svojo dušo in srce!

NAŠE GOSPODARSTVO V FEBRUARJU IN MARCU

Že v prejšnjem pregledu smo podali kratek pregled stanja svetovnega gospodarstva v l. 1930 in pokazali, kako zelo se je vsepovsod poostrila gospodarska kriza, ki je ostala nadalje tudi v letu 1931 in iz katere še ne vidimo izhoda. Zdi se nam pa posebno potrebno podčrtati razvoj konjunktornega gibanja pri nas in drugod. Tu nam zlasti dobro služi statistika OUZD o gibanju njegovega članstva.

V prvih povojnih letih je število zavarovancev stalno naraščalo, česar ni bilo pripisovati samo inflaciji in njenim posledicam, pač pa tedaj nastajajočim strukturnim izpremembam našega gospodarstva. To so bila zlasti leta 1923, 1924 in 1925. Nato je nastopila prva kriza, ki je prišla z dvigom dinarja in njegovo fakično stabilizacijo v letu 1925. Tedaj je število članov padalo do konca leta, nato se je položaj zopet začel izboljševati in število zavarovancev je vseskozi do srede leta 1930 naraščalo, v drugi polovici leta pa je začelo nazadovati in ta padec se nadaljuje tudi v prvih dveh mesecih leta 1931. Prva faza, za katero imamo statistike, torej faza napredka je trajala celih 5, nato je sledila kriza, katere doba je znašala samo približno poldrugo leto; naslednja 4 leta smo imeli zopet dvig gospodarstva.

Sedaj nastaja zelo zanimivo in za naše gospodarstvo življenjske važnosti vprašanje, kako dolgo bo trajala perioda depresije. V času od leta 1926 sem smo doživeli mnogo organičnih izprememb v našem gospodarstvu, tako da ne moremo trditi in z gotovostjo napovedovati za dolgo dobo let v naprej razvoja gospodarstva. Vsekakor je gotovo, da bo v letu 1931 kriza pri nas trajala še dalje, če ne pride do izrednih dogodkov, ki bodo znova povzročili strukturno izpremembo našega gospodarstva, n. pr. veliko investicijsko posojilo ali pa hiter preokret na svetovnem trgu. Pričakujejo, da bodo, kakor v drugih državah, postale konjunktorne faze krajše in da se nam je nadejati preokreta še pred 5 leti, kakor bi bilo sklepati po analogiji prejšnjih let. Seveda postavljamo v vedno večji meri odvisni tudi od razvoja svetovne konjunktore, kateri sledimo v daljšem presledku.

Zato je prav, če zopet pogledamo na razvoj svetovne konjunktura v zadnjem času. Tako je avstrijski konjunkturalni zavod objavil prognozo, v kateri je glede razvoja krize optimističen in smatra, da je najtežja depresija že premagana. Prvi znaki izpremembe razpoloženja so se pokazali na svetovnih borzah, kjer se polagoma kapitalni trg konsolidira. Obresti za dolgoročni denar padajo. V Avstriji je gospodarska aktivnost padla na tako nizko stopnjo, da se celo branijo misli, da bi moglo postati še slabše. Bolj s svetovnogospodarske perspektive pa je diagnoza nemškega konjunkturalnega zavoda. Poročilo z dne 28. februarja pravi, da se je svetovna gospodarska kriza v zadnjem četrtletju 1930 nadalje zelo poostрила in s pritegnitvijo vseh dežel dosegla svoj največji višek, ki je možen in ki je doslej edini v gospodarski zgodovini. Sedaj je tudi Danska začutila posledice nazadovanja cen, prav tako so tudi na Poljskem razmere na denarnem trgu postale napete in so cene za agrarne proizvode ponovno padle.

Zanimivo je, da se je v Japonski opazilo počasneje nazadovanje konjunktura in so se pokazali znaki izboljšanja v zvezi z oživitvijo trga za svilo. Ker zaposljuje tekstilna industrija Japonske polovico vseh industrijskih delavcev, bi to lahko postalo velikega pomena. Toda temu dejstvu stoji nasproti cela vrsta faktorjev, ki niso ugodni: železna industrija, ladjedelstvo itd.

Razvoj v severnoameriških Združenih državah ne izkazuje nobenih posebnih znakov izboljšanja. Oživitve emisijske delavnosti je samo posledica nizkih prejšnjih emisij. Vendar kaže produkcija v nekaterih panogah v primeri z decembrom znatno povečanje, kar je posledica ne samo sezijskih vplivov, ampak tudi optimistične cene prodajnih možnosti. Ta optimizem se naslanja na dejstvo, da traja sedanja kriza dalje časa kakor prejšnje. Vendar niso sedaj danes one velike investicijske možnosti kakor v prejšnjih letih. Poleg tega trpi vsa država na zmanjšani kupni moči kmetijstva, kajti relacija med cenami kmetijskih pridelkov in kmetijskih potrebščin še nikdar ni bila tako neugodna za kmeta kakor letos. V drugih slojih konzumentov še ni prišlo do stabilizacije realne kupne moči in dohodkov.

Tudi v Angliji je produkcija skoro v vseh panogah manjša in zunanja trgovina stagnira. V Franciji je nazadovanje zavzelo večji obseg, vendar še ne takega kakor v drugih državah. Notranji konzum radi večje brezposelnosti začenja popuščati. Vendar bo Francija ostala še dolgo dober kupec za svetovni trg. Zaradi hitrejše izvedbe velikopoteznega gospodarskega načrta pridobiva Rusija vedno večji pomen kot kupec za produkcijska sredstva in kot dobavitelj sirovin. Večji uvoz morejo Rusi kompenzirati le z večjim izvozom svojih proizvodov; zato vidimo, kako Rusija forsira izvoz nafte, lesa, žita in manganove rude. Iz vsega poteka krize je razvidno, kako občutna je v prekmorskih agrarnih in sirovinskih državah. Tu pa se more izvršiti prilagoditev produkcije k povpraševanju le v razmeroma daljših dobah in zato je razumljivo, da so se letos posejane površine le neznatno zmanjšale. Velike zaloge bodo še dolgo vplivale na razvoj trga, razen če ne pride letos do prav slabe letine. Nadalje bo treba vpoštevati, kako zelo bo Rusija povečala svoje dobave sirovin na svetovne trge. Vsi ti momenti dajo misliti, da kmetijski sektor svetovnega gospodarstva še dolgo ne doživi izboljšanja in s tem so dane meje dvigu svetovne konjunktura.

Seveda se je nabiranje zalog na svetovnih sirovinskih trgih nekoliko zmanjšalo, posebno v anorganskih proizvodih, na nekaterih trgih pa je že nastopilo pojemanje zalog. Poleg tega so nastale velike razlike med posestniki zalog. Dočim so zaloge producentov sirovin nadalje narasle, so očitno zaloge trgovine in industrijskega konzuma padle. Kljub nadaljnemu nazadovanju cen sirovin se je proti koncu leta pojavil preokret navzgor. Pritisk nadaljnega padanja cen agrarnih proizvodov bo pa preprečil v skupnosti dvig cen sirovin, kar je potrebno za preokret v konjunkturi.

Enotneje je oživitve, ki je nastopilo na efektnih borzah v novem letu. Značilno za sedanji položaj je po poročilu nemškega konjunkturalnega zavoda, da je izostal dvig svetovne trgovine v zadnjem četrtletju 1930. Pri zmanjšanju uvoza kapitala v običajnih oblikah se je ravnovesje trgovinskih in plačilnih bilanc izvršilo le s podaljšanjem kreditov ameriških in angleških bank. Mogoče je tudi, da je v tem poleg drugih vzrok za dejstvo, da je zveza med posameznimi denarnimi in kapitalnimi trgi sedaj še vedno zelo ovirana. Izmera nazadovanja produkcije je bila v raznih gospodarstvih različna. Posebno so občutni padci v severnoameriških Združenih državah. Brezposelnost je nadalje narasla in cenijo, da je bilo na koncu leta 1930 na vsem svetu najmanj 19—22 milijonov ljudi brezposelnih.

Kakor omenja že poročilo tega zavoda, so se pokazali na vseh borzah znaki oživiljenja. To hoso vodi Wallstreet, ki že od januarja sem beleži čvrstje tečaje, ostale borze pa so sledile. Da je prišlo do tega pokreta, je pripisovati v prvi vrsti vestem o izboljšanju konjunktura, ki je nastopilo v Ameriki, nadalje vesti, da je dovoljena fuzija dveh največjih petrolejskih družb, da je prestal izvoz zlata iz Anglije, da je prišlo do francosko-nemškega finančnega sodelovanja in nazadnje tudi vestem o pomorskem sporazumu med Francijo in Italijo. Posojila brokerjem so v Newyorku zadnje čase zelo narasla in dosegla na koncu meseca februarja že 1.839 milijonov dolarjev v primeri s 1.720 milijoni na koncu januarja. Produkcija jeklarskega trasta je narasla v januarju 1931 na 1.714.000 ton v primeri z 1.636.000 tonami v decembru lani. Tudi naročila pri trustu so se po 9 mesecih v januarju zopet zvišala. Izboljšanja na svetovnih borzah nam najbolje ilustrira indeks tečajev na svetovnih borzah:

	zač. 1930	17. jan.	31. jan.	28. febr.
Newyork	115·6	81·3	83·8	94·9
London	65·5	46·9	50·0	47·9
Pariz	134·7	86·1	94·7	96·2
Berlin	77·1	43·3	44·8	49·7
Dunaj	78·2	58·1	59·0	59·9
Praga	94·8	73·4	78·1	79·4
Milan	94·2	79·9	81·8	84·5

Tu vidimo, da gre tendenca navzgor, čeprav so še vedno reperkusije in dasi tečaji kakšen dan tudi nazadujejo. Drugo vprašanje pa je, ali bo ta tendenca dovolj stalna, da jo lahko smatramo za predznak bližajoče se izpremembe konjunktura. Gotovo je, da se v glavnem potek konjunktura ne izpreminja v posameznih fazah izven gotovih meja in da mora tem borzam slediti tudi ostali denarni trg, za njim pa trg sirovin (kar se deloma sedaj že dogaja, saj imamo v nekaterih panogah zabeležiti še dvige cen), nato produkcija in distribucija.

Indeksi cen na svetovnih trgih niso enotni, kar je pripisovati sestavi posameznih indeksov, n. pr. eni vpoštevajo predvsem cene sirovin, drugi v večji meri fabrikate, katerih cena pa je razmeroma stabilnejša. Indeks cen v Angliji je po »Times« znašal na koncu februarja 100·4, od tega sirovine 97·0 v primeri s 95·9 na koncu januarja 1931. Tudi nemški oficialni indeks cen je v februarju narastel (od 18. do 25. od 113 na 114·2).

Nasprotno pa je znašal indeks prof. Irvinga Fisherja v zadnjih mesecih (ta indeks pa je povprečen mesečni indeks in ne more tako ostro zasledovati fluktuacije cen kakor omenjeni, ki so izračunani na gotov dan. Drugače pa tudi Fisherjev tedenski indeks kaže napredek cen):

	december 1930	januar 1931	februar 1931
USA	79·7	79·3	77·5
Anglija	70·1	73·0	71·4
Francija	76·1	84·5	84·2
Nemčija	89·5	82·6	80·7
Italija	56·8	73·9	72·9

Pripominjamo, da je podlaga za ta indeks vzeta iz l. 1928.

Mislimo, da je prav, če zvedo naši čitatelji nekoliko več o poteku konjunktura v raznih državah, kajti znano je, kako povezano je danes svetovno gospodarstvo in si v ritmu, ki vlada v svetovni konjunkturi, tudi mi ne moremo privoščiti izjemnega tempa, čeprav so razmere pri nas v marsičem različne. Veliko vprašanje pa je za nas, kako sledimo tempu svetovne konjunktura in je to predmet, ki je potreben posebnega temeljitega znanstvenega dela, kar pa pričujoči pregled ne more in ne sme biti.

Posebej o stanju našega gospodarstva nam daje dragocen material četrtletno poročilo Narodne banke za zadnje tromesečje 1930 in letno poročilo banke za občni zbor delničarjev, ki se je vršil 8. marca. Četrtletno poročilo za oktober, november in december 1930 ugotavlja, da je jugoslovansko gospodarstvo bilo pod povečanim vplivom poslabšanja svetovnogospodarskega položaja. V začetku tromesečja je bila gospodarska delavnost še zelo znatna, toda z nastopom zime je rapidno popuščala. Obseg zunanje trgovine se je zmanjšal v primeri z odgovarjajočo dobo 1929 za 24%. Ravnotako je tudi število natovorjenih vagonov padlo za 11·5% v primeri z odgovarjajočim četrtletjem 1929, kar je tudi dokaz zmanjšanja gospo-

darske delavnosti. Vendar je vkljub vsemu slika, da jugoslovansko gospodarstvo doslej od svetovne gospodarske krize še ni bilo tako prizadeto kakor v mnogih drugih državah (povoljen dotok državnih dohodkov).

Izmed statističnih podatkov, ki so deloma objavljeni tudi v poročilu banke za vse l. 1930, posnemamo naslednje značilne za naš gospodarski položaj v pr. letu:

Produkcija premoga 5.251.000 ton (1929 5.635.000 ton), železna ruda 431.000 ton (428.000 ton), bakrena ruda 493.000 (329.000 ton), svinčena ruda 176.000 ton (113.000 ton), bauxit 94.000 (103.000 ton), pirit 50.000 ton (60.000 ton), kromova ruda 54.000 ton (44.000 ton), sol 55.000 ton (45.000 ton), topilniška produkcija: železo 35.000 ton (31.000 ton), baker 25.000 ton (21.000 ton), svinec 10.000 ton (9.000 ton), cink 5.400 ton (1929 6.300 ton).

Natovorjeni vagoni 1.571.000 (1929 1.701.000), državna rečna plovba 572 milijonov tonskih kilometrov (1929 515 milijonov), promet v pristaniščih 96.120 (92.003) ladij s 15.295.000 (14.970.000) tonami.

Hranilne vloge jugoslovanskih bank so dosegle na koncu l. 1930 13.880 (1929 11.790) milijonov Din, promet efektivnih borz (devize in efekti) 6.576 (6.636) milijonov dinarjev, promet blagovnih borz pa 937 (1.268) milijonov Din. Skupni državni dohodki so dosegli v prvih 11. mesecih 1930 svoto 11.241 (v istem času 1929 samo 10.621) milijonov Din. Narodna banka ceni, da je dolarskih papirjev doslej prišlo v našo državo za 11 milijonov dolarjev nomin. ali po povprečnem tečaju 85 za 9 in pol milijonov dolarjev ali v Din 530 milijonov. Polovica zmanjšanja deviznega zaklada banke je šla v pret. letu za nakup dolarskih papirjev (devizni zaklad banke je znašal na koncu 1929 2.526,8 milj., na koncu 1930 pa 1.479,4 milijona Din). Na podlagi teh podatkov je potrebno za letno anuitetno službo teh posojil za 40 milijonov Din manj deviz kakor prejšnja leta.

Denarni in efektivni trg

Od našega zadnjega poročila sem objavljeni izkazi Narodne banke kažejo, da likvidnost našega denarnega trga polagoma pojema. Istočasno smo zabeležili tudi znaten padec kovinske podloge, ki je znašala še na koncu leta 1930 skoro dve milijardi Din, pa se je od tedaj znižala za 400 milijonov Din. Obtok bankoveev je 22. januarja padel pod 5 milijard Din, še nižji je bil 22. februarja, ko je znašal samo še 4.727 milijonov Din in je tako dosegel najnižje stanje od l. 1925 dalje, torej od stabilizacije dinarja sem. Glavne postavke izkazov Narodne banke so bile, kakor sledi (v milijonih Din):

	bankovci	zlato in devize	obveznosti
31. decembra 1930	5.396,5	1.953,5	1.110,1
22. januarja 1931	4.877,5	1.765,0	1.156,5
31. januarja 1931	5.064,5	1.705,7	924,7
8. februarja 1931	5.020,0	1.673,0	923,2
15. februarja 1931	4.860,5	1.580,7	953,6
22. februarja 1931	4.727,3	1.684,4	1.053,5
28. februarja 1931	4.916,5	1.574,9	829,9

Promet Poštne hranilnice letos še nadalje narašča in presega lanskoletne rezultate. To naraščanje je pripisovati vedno večjemu obsegu poštočerkovnega prometa, ki se šele uvaja v nekaterih delih naše države. Vloge na poštočerkovnih računih, ki so dosegle na koncu leta skoro milijardo Din, so v januarju in februarju padle. Nasprotno so hranilne vloge izkazale v januarju povečanje od 209,2 na 219,2 milijona Din, v februarju pa od 219,2 na 232,2 milijona Din. Pri Poštni hranilnici zlasti prevladujejo male vloge, za katerih propagando Poštna hranilnica veliko stori. Razvoj Poštne hranilnice je bil letos sledeči (v milijonih Din; vloge vedno za konec meseca):

	Promet	ček. vloge
januar 1930	5.089,5	852,2
februar 1930	4.569,5	845,7
december 1930	5.854,4	978,8
januar 1931	5.451,2	883,9
februar 1931	4.719,3	848,1

Efektivni trg stoji v znamenju čvrstoče tečajev. Promet se je v februarju in marcu zelo zmanjšal. Za trgovanje z dolarskimi papirji je vredno zabeležiti, da je treba odslej za nakup deviz, potrebnih za dobavo dolarskih papirjev, vložiti prošnjo

na finančno ministrstvo. Kakor poročajo listi, to doslej še ni imelo vpliva na efektivni trg, ker je dotok teh papirjev še vedno znaten. Nekaj več prometa je zabeležiti v takozvanih 6% begluških obveznicah za likvidacijo agrarnih odnošajev v nekaterih pokrajinah naše države. Vojna škoda beleži vedno manj prometa ter vedno bolj prehaja v fiksne roke. Zagrebška borza je notirala kakor sledi:

	7% inv. pos.		vojna škoda		8% Bler. pos.		7% Bler. pos.	
31. decembra 1930	86.—	86.50	424.50	425.—	91.50	92.50	79.—	79.75
30. januarja 1931	86.—	87.50	416.—	417.—	91.75	92.125	80.25	81.—
28. februarja 1931	86.50	87.50	416.50	417.—	92.—	92.50	81.75	82.—
11. marca 1931	87.75	88.50	420.50	421.—	92.75	93.25	82.75	83.—

Zaradi zmanjšanja zunanje trgovine se je tudi devizni promet na naših borzah zmanjšal. Tako je znašal na ljubljanski borzi v mesecu februarju 64 milijonov Din, v januarju 74.7, v decembru 1930 pa 85.8 milijona Din.

Zunanja trgovina in cene

Podatki o naši zunanji trgovini za december kažejo nazadovanje tako v primeri z novembrom, kakor tudi z decembrom lani. Bilanca za december je bila pasivna za 29 milijonov Din, dočim je bila za november aktivna za 79 milijonov Din. Še večje nazadovanje izkazuje naš zunanji trgovinski promet v mesecu januarju. Dočim je še v decembru dosegla vrednost zunanje trgovine ca. 1 milijardo Din, je v januarju padla vrednost na 800 milijonov Din, kajti uvoz se je zmanjšal za približno 100 milijonov, za ravno toliko pa tudi izvoz. Januar izkazuje pasivnost v znesku 26.2 milijona Din.

	Uvoz	Izvoz	
december 1929	599.6	778.7	+ 179.1
januar 1930	560.9	616.2	+ 56.8
november 1930	540.4	619.7	+ 79.3
december 1930	522.5	493.5	— 29.0
januar 1931	410.3	384.1	— 26.2

Iz objavljenih podatkov o naši zunanji trgovini je razvidno, da je lani znašal uvoz 6.960 (1929 7.595) milijonov Din, izvoz pa 6.780 (7.922) milijonov Din. Tudi količina naše zunanje trgovine se je lani zmanjšala, seveda v manjši meri kakor vrednost, ki je bila pod vplivom nazadujočih cen. Bilanca naše zunanje trgovine je bila lani pasivna za 180 milijonov Din, dočim je bila za l. 1929 aktivna za celih 327 milijonov Din.

Iz statistike je nadalje razvidno, da naša država uvaža predvsem industrijske izdelke, ki tvorijo 72.7% vsega uvoza, nadalje uvažamo še 18.5% sirovin in polizdelkov za našo industrijo ter 8.2% raznih hranil (kava, riž itd.). Izvažamo pa največ živine (13% vsega izvoza), hranil in pijač (36.6%), sirovin in polizdelkov (42.8%) in industrijskih izdelkov (7.6%). Zunanja trgovina po državah kaže, da je lani zlasti napredovala naša trgovina z Nemčijo. Lani je bil nemški uvoz k nam samo za 3 milijone Din manjši kot češkoslovaški. L. 1923 pa je bil nemški uvoz v našo državo na petem mestu za Avstrijo, ČSR, Italijo in Anglijo. Kakor vse kaže, bo Nemčija na prvem mestu v l. 1931. Zanimivo je zabeležiti, da je lani nemški izvoz v skoro vse države nazadoval, edino v Jugoslavijo je narastel od 153 na 172 milijonov mark. Pri našem izvozu je bila Nemčija l. 1923 na osmem mestu in je vzela samo 4.2% našega izvoza, lani pa je bila že na 3. mestu in je vzela že 11.7% vsega našega izvoza. Vidimo, kako lepe uspehe je dosegla na našem trgu nemška trgovska ekspanzija.

Indeks cen Narodne banke je objavljen šele za januar in izkazuje nadaljnji padec cen. Padec cen agrarnih in industrijskih proizvodov, ki se je v decembru nekako ustavil, se je v januarju ponovno nadaljeval. Kaže pa, da bo sedaj spomladi nastopil deloma preokret v zvezi z gibanjem tečajev na svetovnih borzah. Že v januarju se je padec cen na gotovih tržiščih ustavil. V februarju smo prišli na svetovnem trgu za svinco, cink, srebro, platino, juto, konopljo, mast in loj do najnižjih cen. Proti koncu meseca je nastopila okrepitev in so se v prvi vrsti učvrstile cene industrijskih sirovin, kakor tekstilij in kovin. Optimistična presoja svetovnega gospodarskega položaja je privedla do zopetnega pojava konsuma na trgu. Izjemo pa še vedno tvorijo svetovni žitni trgi in trgi kolonialnega blaga kakor tudi drage kovine: srebro in platina. V februarju so bile čvrstejšje cene (v primeri z januarjem) za mast, maslo, bombaž, volno, juto, laneno olje, repno olje,

lan, baker, cin, svinec, cink in terpentin, nasprotno pa so nazadovale cene pšenice, koruze, kave, sladkorja, čaja, kakaoa, riža, konoplje, srebra, platine in kavčuka. Indeks cen Narodne banke je bil v veletrgovini naslednji (za podlago so vzete cene l. 1926 kot 100):

	poljed.	živ.	miner.	ind.	skupno
januar 1930	104.5	98.2	88.2	86.6	93.6
december 1930	72.5	86.4	87.0	75.2	78.0
januar 1931	71.7	82.8	84.9	72.8	75.7

Zaposlenost

Statistika zavarovancev OUZD za januar in februar 1931 kaže, da se je število članov nadalje zmanjšalo. To kaže, da je gospodarska kriza zavzela vedno večji obseg in da še vedno narašča. Statistični podatki OUZD o številu zaposlenih delavcev v večjih obratih (nad 50 delavcev) kažejo, da je v 256 obratih padlo število zaposlenih delavcev od 32.678 dne 28. februarja 1930 na 27.948 delavcev dne 28. februarja letos. Padec znaša torej 4730 delavcev ali skoraj 14.5%. V posameznih industrijskih panogah je padlo število delavstva za: les in kosti 33.2%, kameenje in zemljine 20.6, gradbena 20.5, usnje 19.6, kovine 16, oblačilna 14, hrana in pijače 8.4, papir 5.2, tekstilije 5.1, poligrafija 3.9 in kemična 2.1%. Povprečno je znašalo število zavarovancev pri OUZD v Ljubljani:

	1928	1929	1930	1931
december	89.207	95.478	93.326	—
januar	80.165	84.670	90.298	87.692
februar	84.838	83.520	90.736	86.731

Ljubljana, 11. marca 1931.

TO IN ONO

Stečaji v januarju in februarju 1931

Društvo industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani objavlja za mesec januar 1931 sledečo statistiko (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečnega leta):

1. Otvorjeni konkurzi:

V Dravski banovini 6 (5), v Savski 2 (4), v Vrbaski — (—), v Primorski 2 (2), v Drinski 2 (11), v Zetski 1 (—), v Dunavski 2 (5), v Moravski 5 (12), v Vardarski 3 (8), Beograd, Zemun, Pančevo 3 (5).

2. Otvorjene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 14, v Savski 10, v Vrbaski —, v Primorski —, v Drinski 2, v Zetski —, v Dunavski 12, v Moravski —, v Vardarski 2, Beograd, Zemun, Pančevo —.

3. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 5 (6), v Savski 9 (2), v Vrbaski — (—), v Primorski 3 (2), v Drinski 5 (7), v Zetski 7 (12), v Vardarski 2 (6), Beograd, Zemun, Pančevo 4 (1).

4. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 4, v Savski 3, v Vrbaski —, v Primorski —, v Drinski 1, v Zetski —, v Dunavski 2, v Moravski —, v Vardarski —, Beograd, Zemun, Pančevo —.

V mesecu januarju t. l. je bilo skupno 38 stečajev napram 62 v istem mesecu lanskega leta, to je za 24 stečajeve odnosno 38.7% manj.

Mesec februar:

1. Otvorjeni stečaji:

v Dravski banovini 10 (5), v Savski 7 (9), v Vrbaski — (1), v Primorski 1 (—), v Drinski 6 (7), v Zetski — (2), v Dunavski 11 (13), v Moravski 4 (9), v Vardarski 4 (8), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (6).

2. Otvorjene prisilne poravnave izven stečaja:

v Dravski banovini 10, v Savski 7, v Vrbaski 1, v Primorski —, v Drinski 6, v Zetski 1, v Dunavski 20, v Moravski —, v Vardarski 1, Beograd, Zemun, Pančevo 1.

3. Odpravljeni stečaji:

v Dravski banovini 3 (3), v Savski 4 (6), v Vrbaski — (—), v Primorski 3 (—), v Drinski 5 (8), v Zetski — (—), v Dunavski 13 (12), v Moravski 8 (4), v Vardarski 2 (5), Beograd, Zemun, Pančevo 7 (4).

4. Odpravljene prisilne ponaive izven stečaja:

v Dravski banovini 2, v Savski 3, v Vrbaski —, v Primorski 1, v Drinski —, v Zetski —, v Dunavski 4, v Moravski —, v Vardarski —, Beograd, Zemun, Pančevo 5.

Skupno je bilo v mesecu februarju 33 stečajev.

Iz naše zunanje trgovine

Bilanca naše zunanje trgovine izkazuje za leto 1930 180 milijonov 58.985 Din deficita. Skupni izvoz je znašal 4.733.223 ton, v vrednosti 6.780.054.206 Din, uvoz pa 1.513.583 ton, v vrednosti 6.960.113.191 Din. Po količini se je izvoz napram letu 1929 zmanjšal za 11,19%, po vrednosti pa za 14,14%. Tudi uvoz se je zmanjšal in sicer po količini za 9,45%, po vrednosti pa za 8,36%.

Izvoz poljskih pridelkov iz naše države je po statističnih podatkih Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine v Beogradu v letu 1930 znatno porastel in sicer izvoz koruze za 502% napram letu 1929. Izvoz je znašal 10.694 vagonov leta 1929, lansko leto pa 50.348 vagonov. — Izvoz svežega sadja je porastel za 101% v primerjavi z letom 1929 in je znašal 9.971 vagonov (1929: 4919 vagonov). Izvoz vina se je dvignil za 138%, to je od 522 vagonov v letu 1929 na 1240 vagonov 1930.

V letu 1930 opazimo izboljšanje trgovinskih odnošajev med našo državo in Francijo. V tem letu je izvozila naša država v Francijo blaga v vrednosti 156.612.000 fr napram 132.900.400 fr v letu 1929. Naša država pa je uvozila iz Francije za 109.000.000 fr, napram 102 milijona 235.000 fr v letu 1929.

Izvoz iz naše države v Francijo se je zvišal torej za 23.711.600 fr, uvoz iz Francije k nam pa le za 6.765.000 fr.

Med Čehoslovaško in našo državo se vrše pravkar pogajanja za sklenitev nove trgovinske pogodbe, ki bo gotovo še bolj utrdila trgovske odnošaje med obema prijateljskima državama.

V kratkem se bodo nadaljevala tudi pogajanja za sklenitev trgovske pogod-

be med našo državo in Avstrijo, ki so bila lansko leto radi nesporazumov prekinjena.

Neposredni davki v letu 1931

Ministrstvo financ je izdelalo pregled o plačanih davkih v koledarskem letu 1930 v primerjavi s plačanimi neposrednimi davki v letu 1929.

Po tem pregledu so znašali državni dohodki v letu 1930 na neposrednih davkih: v gotovini 2.105.495.542,86 Din, v bonih 217.887.590,39 Din, skupaj torej 2.323.383.133,25 Din, medtem ko je znašalo celotno plačilo neposrednih davkov v letu 1929 2.005.756.853,50 Din.

Monopoli v letu 1930

Monopolski dohodki so znašali v preteklem letu skupno 2.348.229.557 Din, medtem ko so znašali 1929 leta 2.321 milijonov 211.207 Din. Po skupinah so dali monopoli: tobaka 1.726.704.906 Din (za 63.954.228 Din več nego v letu 1929), soli 22.328.379 Din (— 5 milijonov 33.180 Din), petroleja 142 milijonov 313.574 (— 8.579.764 Din), vžigalice 130.627.911 Din (+ 2.534.094 Din), cigaretnega papirja 116.745.611 Din, iz raznih dohodkov 9.509.174 Din (— 2.008.150 Din).

Literarni ekonomski natečaj

Redakcija ekonomskega časopisa »Bankarstva« je organizirala drugi natečaj za ekonomsko literaturo. Podelili se bosta dve nagradi v iznosu po 5.000 Din za najboljša dela iz panog jugoslovenskega gospodarstva. Udeležbe se lahko natečaja vsi Srbi, Hrvati in Slovenci. Delo je poslali (obseg 16 strani) v dveh izvodih, napisano s strojem, redakciji »Bankarstva« najkasneje do 1. maja t. l. Za natečaj je veliko zanimanje. Dr. M.

Iz naše zakonodaje

V ministrstvu pravde se pripravlja novi trgovinski zakon, s čimer se bo izenačila topogledna zakonodaja. Trgovinski zakon regulira zasebno-pravne odnošaje med trgovci in odjemalci. Zakonski načrt sestoji iz 8 oddelkov, ki obravnavajo pravni pojem trgovca, uvedbo in vodenje trgovskega registra, trgovsko firmo, vodstvo knjig, prokuro in trgovsko polnomočje itd.

V ministrstvu financ se izdeluje reforma zakona o taksah. Ta reforma zakona o taksah iz leta 1923 je potrebna z ozirom na komplicirano sestavo zako-

na, ki vsebuje konglomerat najrazličnejših predpisov.

Prva naloga te reforme bo izenčenje zakonodaje o taksah, ki bo predvsem olajšala ureditev mnogih drugih zakonov, ki so z njim v zvezi.

Sedanji zakon o taksah bo porazdeljen na več raznih zakonov. Vsak izmed teh zakonov bo obravnaval gotov objekt odnosno gotovo vrsto objektov. Tako bo uveljavljen zakon o taksah za prenos premičnin in nepremičnin, zakon o taksah na prevozna sredstva, zakon o taksah na predstave in zabave itd., skratka vse sorodne obremenitve z državnimi taksami bodo zbrane v enotne zakone.

Mednarodna banka za poljedelski kredit

Odbor strokovnjakov Društva narodov je pred kratkim pretresal predlog tajništva Društva narodov glede ustanovitve Banke za mednarodne agrarne kredite, ki naj bi se uredila na sličen način, kakor banka za mednarodna reparacijska plačila. Imela pa bi ta banka znatno manjši kapital, to je od 150 do 200 milijonov zlatih frankov. Banka bi dajala agrarne kredite, izdajala obveznice in vršila vse druge bančne posle, ki so s tem v zvezi. Težkoče glede ureditve mednarodnega dajanja agrarnih kreditov obstojajo v tem, da skoraj nobena agrarna država nima dobro urejenega zemljknižnega katastra in hipotekarnega sistema.

Podrobnejše so razpravljali o tej ideji tudi delegati finančnega odbora Društva narodov. Pri tej priliki so ugotovili, da znaša zadolženost kmetov v evropskih agrarnih državah, to je Jugoslaviji, Poljski, Romuniji, Ogrski, Letoniji in Estoniji 1528 milijonov dolarjev. Obrestna mera v teh državah je 8 do 22 odstotkov.

Socialno zavarovanje v Nemčiji

Objavljeni so statistični podatki o socialnem zavarovanju v Nemčiji za leto 1929. Po teh podatkih so dohodki socialnega zavarovanja znatno porastli. — Članski prispevki so dosegli 4.1 milijarde mark napram 3.8 milijarde mark v letu 1928. Izdatki socialnega zavarovanja pa so znašali 3.7 milijarde mark. Od vseh izdatkov odpade 92%, od članskih prispevkov pa 84% na dajatve, a le 6.4% na upravne stroške. Celokupna imovina socialnega zavarovanja je porastla od 3.4 milijarde mark v letu 1928 na 4.2 milijarde mark v letu 1929.

Enotna ureditev cestnih predpisov v Evropi

Pred kratkim se je vršila v Ženevi mednarodna konferenca za poenostavljenje in enotno ureditev cestnih predpisov v Evropi. Predvsem se je razpravljalo o avtomobilskem prometu tako, da bi mogli voziti avtomobili v inozemstvo brez posebnih potnih izkazov pod pogojem, da se v dotični državi ne izmenja niti tovor, niti posadka dotičnega vozila. Ta predpis bi znatno olajšal mednarodni promet.

Iz statistike brezposelnih

V Angliji je bilo 23. februarja t. l. 2,617.658 brezposelnih, to je za 1 milijon 78.393 več nego 23. februarja lanskega leta.

Nemčija je imela 31. januarja t. l. 4,894.030 brezposelnih. Od 15. januarja do 31. januarja je porastlo število za 129.000 (2.7%).

Anglija je izdala v letu 1930 na brezposelnih podporah okrog 159 milijonov funtov.

V Italiji: 31. januarja t. l. 721.976, 31. decembra 1930 pa 614.976.

V naši državi se ceni število brezposelnih na 103.000 oseb.

D R U Š T V E N E V E S T I

Dve petdesetletnici naših članov

Dne 7. januarja letos je praznoval naš dolgoletni član g. Josip Rosshäupel, poslovodja tvrdke »Sladkor«, svojo petdesetletnico. Sodeloval je mnogo let v pevskem zboru in kot izredno agilen član mnogo pripomogel k napredku našega društva. Naj sprejme naše, sicer nekoliko zakasnele, zato pa tem iskrenejše čestitke.

Naš odbornik g. Viktor Šober, trgovec v Ljubljani, je praznoval 14. marca t. l. svojo petdesetletnico. Tudi temu našemu vrlemu članu iskreno čestitamo. Obema gospodoma želimo še obilo zdravih in zadovoljnih let!

VI. družabni večer Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani

se je vršil v sredo, dne 11. marca t. l. v restavraciji »Zvezda« in je imel v ciklu predavanj »Ljudska univerza« hon. univ. profesor g. L. Böhm aktualno in zanimivo predavanje: »O pomorski organizaciji«. Po uvodnih pozdravnih besedah predsednika društva g. dr. Windischerja na vse navzoče, zlasti na nesebično žrtvujočega se javnega delavca predavatelja, je povzel besedo g. dr. L. Böhm, ki je raztolmačil pojem organizacije obče, nakar je prešel na jedro predavanja. Človek je od nekdaj stremel za tem, da osvoji in premaga gigantski fenomen, silni element, ki mu pravimo morje. V njem je slutil ogromno bogastvo, skušal je ploviti po njem, da najde tuje zemlje. Spočetka se je držal obale in šele po letu 1300, ko je bil izumljen kompas, se je pričela prava plovba. Treba je bilo silne in smiselne organizacije, predno je človek zavojeval morje, o katerem je znano, da pokriva 71 odstotkov zemlje. Predavatelj je podal ves historijat borbe človeka za osvojitve morja in predavanje spretno porazdelil na nadaljna poglavja. Govoril je o znanosti oceanografije in pomorske meteorologije, o pomorskih potih, o pomenu ladij in njihovih vrstah, o zavarovanju ladij, prekomorski trgovini in o človeku-mornarju. Tudi naša država je premostila začetne težkoče in posveča čedalje večjo pažnjo pomorskim vprašanjem. Treba pa je, da zajame to vprašanje tudi ves naš narod, ki more gledati na morje kot na široka vrata, ki mu odpirajo daljni in širni svet. Za vseskozi zanimivo in napeto predavanje je bil deležen g. predavatelj iskrenega priznanja poslušalcev in ko mu je predsednik g. dr. F. Windischer izrazil še veliko hvaležnost članov in prijateljev društva »Merkur« za trud, ki ga je imel s predavanjem, se je razvila neprisiljena zabava.

V. redna odborova seja Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani

se je vršila v ponedeljek, dne 16. marca t. l. ob 20. uri v posvetovalnici Gremija trgovcev v Ljubljani. Vodil jo je društveni predsednik g. dr. F. Windischer, ki je ob otvoritvi ugotovil sklepčnost in prisrčno pozdravil navzoče. Omenjal je, da je letošnji ples, prirejen prvič v novih prostorih Trgovskega doma, privabil obilo odlične publike ter je v vsakem oziru najlepše uspel, kar se imamo zahvaliti predvsem požrtvovalnemu delovanju vsega odbora, zlasti prireditvenega odseka ter onih dam in gospodov, ki so se nesebično udeležili nabiralne akcije. Vsem naj bo še enkrat na tem mestu izrečena najiskrenejša zahvala, predvsem pa načelniku odseka g. Fabianiju. Družabnim večerom, katerih je bilo v letošnji seziji doslej šest, sledita v najkrajšem času še dva in bo dne 9. aprila t. l. imel velezanimivo predavanje g. odvetnik dr. Josip Hacin o temi: »Kako sklepamo in izpolnjujemo pogodbe v navadnem kupčijskem poslovanju«. Ob priliki srebnega jubileja g. Maksa Schneiderja je bilo društvu na pismene čestitke nakazanih Din 1.000,— v podporni fond. Ob nastopu novega bana smo g. dr. Dragu Marušiču čestitali in prejeli pismo zahvalo. Nadalje so se izrekle g. Ivanu Samcu za peldesetletnico njegovega dela v trgovini najiskrenejše čestitke. Tudi Konradu Elsbacherju v Laškem se je odposlala ob petindvajsetletnici njegovega delovanja v stanovskih trgovskih organizacijah pozdravna brzojavka, kateri je sledilo nakazilo Din 500,— v dobrodelne svrhe društva. G. Frana Krapeža, restavraterja »Zvezde«, smo se tudi ob jubileju petinštiridesetletnice samostojnega obrtovanja pismenim potom spomnili ter mu prijateljsko čestitali. Hkrati smo brzojavili g. Jakobu Zdravcu v Središču ob Dravi, k znamenitemu prazniku njegovega uspešnega dela. Čestitali smo g. dr. Albertu Kramerju ob imenovanju za izrednega poslanika in pooblaščenega ministra v Pragi in smo prejeli pismo zahvalo. Slednjič smo še čestitali tvrdki Bolaffio & sinova, ob priliki petindvajsetletnice obstoja tvrdke, katerim čestitkam je sledila pismena zahvala. Nato je podal vodja pisarne g. Erik Černe tajniško poročilo o delovanju posredovalnice ter o tekočih poslih in stanju članstva, društveni blagajnik g. Josip Krek pa je raztolmačil vzorno sestavljeno društveno bilanco za poslovno leto 1930, ki jo je odbor v celoti odobril ter mu izrekel za njegov trud najiskrenejšo zahvalo. Pri raznoterostih je prečital g. predsednik razne došle prošnje za podpore ter je sklenil odbor dati g. I. L. ter gdč. K. K. enkratno podporo v znesku Din 100,—, gg. M. K. ter J. U. enkratno nakazilo Din 200,— in končno g. J. P. Din 300,— izplačljivih v treh obrokih. Tajnik.